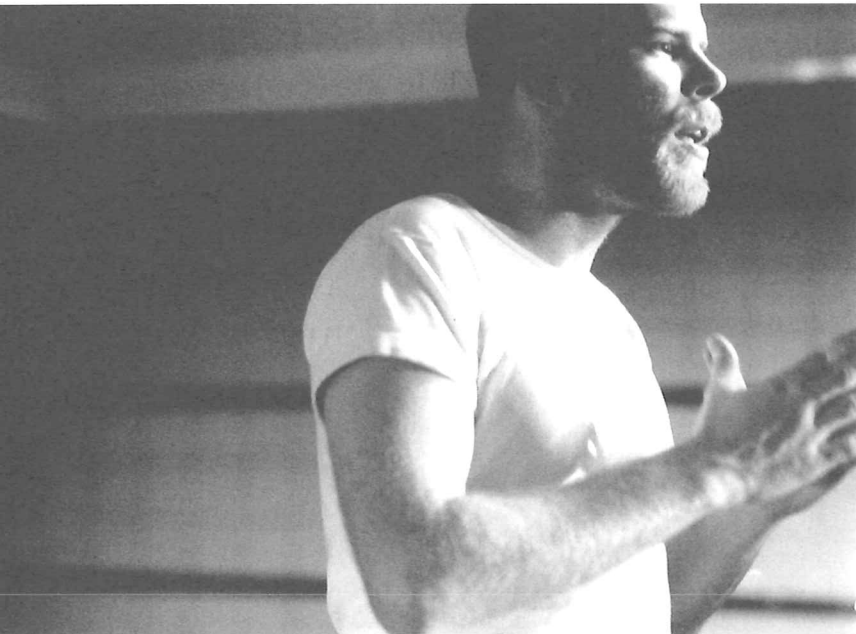

Jan, mijn vriend

Een tekst van Raven Ruëll, naar een verhaal van Peter Pohl

Jan, mijn vriend RAVEN RUËLL/BRONKS FOTO KOEN BROOS

goeienavond
ik ben bruno en ik speel voor jullie
jan mijn vriend en het begint zo
ik ben moe en ongelukkig
vorig jaar was zo mooi zo mooi
en nu
ik was alleen in de stad
en ik stond tussen een massa mensen en iedereen
keek omhoog en hield zijn adem in en ik ook
het was zo mooi zo mooi
iemand had een koord gespannen
tussen de twee hoogste torens van de stad en er
was iemand die daarop danste
iemand die van de ene naar de andere kant ging
wat is het mooi als iemand van de ene naar de
andere kant gaat
een rode vlek tegen de blauwe hemel en beneden
een massa die zich stil houdt
de krop in de keel want wat gebeurt er als
dan is hij dood
want het was zo hoog
zeker vijftig verdiepingen en overal mensen
vanuit de ramen van de toren
vanuit andere gebouwen
van beneden
er was geen verkeer meer
er stonden mensen op auto's
er hingen mensen in bomen en verkeerslichten

kinderen kropen op de schouders van hun papa en
ik dacht
het is tof als een vader met zijn zoon iets doet
want zelf heb ik geen vader meer
een hartaanval
niks aan te doen
hij had konijn gegeten
met pruimen want dat is het beste wat er is
hij stond recht
hij zei ik voel mij niet goed
hij ging naar de badkamer
nam een bad
kwam eruit
wandelde door de gang
en viel neer
ik heb nog geprobeerd om lucht in zijn longen te
blazen en ik klopte als een gek op
zijn borst maar het mocht niet zijn en hij was
dood en net voor ze hem begroeven kon
men hem gaan bezoeken in het ziekenhuis en mijn
moeder zei
komt kijken
komt kijken kom
hij ligt daar zo schoon
komt kijken
komt kijken kom
het gaat de laatste keer zijn dat ge hem kunt zien
maar ik ben niet willen gaan kijken

ik ben niet willen gaan kijken en nu wil ik geen
konijn meer eten
ik denk soms dat het de schuld is van dat konijn
dat er vergif in zat of zo
gelijk bombrieven maar dan met dieren
bomkonijnen
en ik kan geen konijn meer zien
want dan denk ik aan hem en dat ik hem graag heb
met die pruimenvlekken op zijn hemd
maar hij is dood en ik mis hem zo en als ik al die
kinderen op de schouders van hun
papa zie klimmen dan voel ik die pijn weer

*waar zijt ge papa
ik wil dat ge hier zijt
bij mij
ik wil op uw schouders klimmen
gelijk iedereen
en naar boven kijken*

naar daarboven
net onder de zon
een dansende rode vlek
en er heerste een soort van vrede in de stad
en alle mensen waren plots gelijk
de advocaat en de bediende
de kapper
de zwerver
de negers
de chinezen
de blanken
de winnaars en de verliezers
de rijken de armen
de zwarten de witten
de zwartwitten
want iedereen maakte hetzelfde mee
een rode vlek van de ene naar de andere kant
en het applaus toen de danser aan de andere kant
was was overweldigend
oorverdovend
heel de stad was een groot feest
en iedereen riep bravo en klapte in zijn handen
en de rode vlek was een vrouw en ze boog en ze riep
danku danku u bent zo vriendelijk
danku danku u bent zo lief
en ik ging naar huis en ik kon mijn ogen niet geloven
het was het mooiste dat ik ooit gezien had en nooit
zou de stad nog hetzelfde zijn
alles was veranderd
hoe ik keek
wat ik deed
wat ik dacht
wat ik voelde

en ik ging naar mijn grootvader
want hij was mijn held
ik heb alles van mijn grootvader geleerd
we hebben alles samen gedaan
in het bos
aan de vijver
in de stad
hij heeft mij verteld hoe de dingen in elkaar zaten
hij heeft mij de krant voorgelezen
elke dag
zodat ik weet wat er gebeurt
nu doet hij dat niet meer
de kranten zijn in dit land niet meer te betrouwen
zegt hij
de mensen zijn in dit land niet meer te betrouwen
zegt hij
er bestaat een grote reclameaffiche in de stad die
alles zegt
ALS ER IETS GEBEURT IN DE WERELD DAN
KOMT DAT MEESTAL OMDAT
ER VOORDIEN IETS IS GEBEURD IN DE
FINANCIËLE WERELD
hij heeft mij zijn oude pornoblaadjes getoond
hij heeft mij getoond hoe het moet
wat belangrijk is
wat ze graag hebben
hij heeft mij mee naar de cinema genomen
ge moet leren kijken zegt hij
en ik heb leren kijken
hij heeft mij de boeken met ideeën meegegeven
dat is voor de zin van de dingen zegt hij
ge moet u wapenen zegt hij
want het wordt er niet beter op
ge moet u wapenen
en ik had de danseres gezien tussen de torens en ik
wilde hem alles vertellen
en grootvader zei koorddans is een kunst van
eenzaamheid
en ik begreep wat hij bedoelde
en hij zei het is de kunst van het leven
niet van de dood
het is de kunst van het leven
maar leven
geleefd tot in de extremen van leven
en ik zei
WAT
ik begrijp het niet
en hij zei koorddansers leven een leven dat zich
niet verbergt voor de dood
maar de dood recht in de ogen kijkt
iedere keer als zij op dat koord staat neemt ze het
leven vast
leeft het tot in al zijn extremen
lach en traan vermengen zich
geluk en ongeluk worden onherkenbaar
worden één
en ik begreep niet alles maar dat is niet erg want
het was zo mooi
mijn grootvader is mijn held
en op een dag heb ik ontdekt dat hij veel dronk
hij zat op de zolder en hij dronk van een grote fles

wat drinkt ge zei ik
cider jongen zei hij cider
hij lachte en hij zei alles wordt blauw
als ge cider drinkt
alles wordt mooi
mooi blauw
maar ge moet daar afblijven
later jongen later als ge meer begrijpt van de dingen
en daarna op een dag
ik zal het nooit vergeten
heb ik gezien dat hij mijn grootmoeder sloeg
en ik kon het niet begrijpen want hij was mijn held
en nu lees ik zijn boeken
voor de zin van de dingen
om mij te wapenen
om een groot schild van ijzer te maken
zodat het verdriet mij niet kan raken als het toe-
slaat en toeslaat en toeslaat
ik wil een schildpad zijn
ik wil in mijn eigen huis wonen
en ik laat niemand binnen
in de boeken van grootvader staat dat de mens
fundamenteel alleen is
er staat hoe moeilijk mensen met elkaar kunnen
praten
hoe moeilijk het is om een taal te vinden voor wat
we denken en voelen
en ik denk ik wil een schildpad zijn
en in mijn eigen huis wonen
en ik laat niemand binnen
alleen jan
kom op de deur kloppen jan
voor u is er altijd plaats
ik zet de kachel op
ik maak een tas thee
kom dicht tegen mij aan wrijven
ik wil u voelen
mijn vriend
mijn beste vriend

en nu zit ik samen met al mijn vrienden in het bos
en iedereen moet een griezelverhaal
vertellen en iedereen krijgt punten en wie op het
einde het meeste punten heeft die
krijgt een week gratis limonade
en dikke jef zeg ge rijdt op uw fiets en ge glijdt
ineens ongelooflijk uit en ge smakt
tegen de grond
de lappen vel hangen erbij
zand en gruis korrels boren zich diep in uw been en
uw andere been komt tussen de
ketting te zitten
uw tenen knakken en worden als worstjes tussen
de spaken van het achterwiel in
stukjes gesneden
ook in uw ellebogen en borstkas dringt zand en
gruis binnen en meteen daarna komt er
een auto aangereden
die rijdt u volledig plat
gaat compleet over u heen en die vent zegt wat was
dat was er iets en hij rijdt

achteruit en rijdt een tweede keer volledig over u heen
hij ziet niks
rijdt weg en plet u gelijk aardappelen voor een
derde keer en daar ligt ge dan als een
hoopke tartaar en alleen uw hart klopt zachtjes
heel zachtjes tot het plots stopt
het klopt niet meer en dikke jef krijgt acht punten
het was goed verteld maar dat einde met dat hart
dat was een minpunt
zo flauw zo sentimenteel en ik dacht waarom zegt
iedereen altijd dat het sentimenteel is
als het over het hart gaat
mag daar niet over gesproken worden
en nu is het aan maarten met de hazenlip en hij
zegt ge zit een stok te snijden hè
het moet een
een
nu ja dat doet er niet toe
ge zit een stok te snijden hè
van een tak zo dik en ge weet als ge hard drukt gaat
het in één keer van pang
dus ge drukt hard maar ge hebt niet door dat ge
het mes omgedraaid hebt
dat klapt dubbel en jaapt u in uw duim
pang
in één lange snee dwars erdoorheen
en maarten met de hazenlip laat zijn litteken zien
en hij krijgt zeven punten
niet meer want hij stotterde te veel in het begin
en dan is het aan harald en die heeft niks speciaals
dat is een gewone jongen en die zegt: ge staat op de
tien-meterplank in het zwembad
en ge denkt bij uzelf waarom is het hier zo stil
alleen harry is er
de badmeester maar ja naar hem luistert niemand
geen hond
ook al maakt hij nog zo'n kabaal en staat ie daar
maar te wijzen en te schreeuwen
dan springt ge
de armen langs uw lijf
hoofd hoog opgericht en dan ziet ge dat het bad
wordt schoongemaakt
het water is dus vijftien graden
dat schreeuwde harry en hij krijgt maar zes punten
want wie gelooft nu dat ge niet
naar beneden kijkt voor ge springt en er zaten geen
details in van het warm water dat
raclette maakt van uw lichaam en dan is het aan
mij en ik ben ook maar een gewone
jongen
niks bijzonders
ik val niet op als ge mij op straat ziet tussen de
mensen en ik zeg: ge loopt in het
donker op een weg die ge altijd neemt
die ge wel kunt dromen zo goed dat ge hem kent
maar dwars over het trottoir zijn ze aan het graven
geweest voor een nieuwe
afvoergoot en hebben ze een buis en een grote
cementtrommel in de grond laten
zakken
niets kwaads vermoedend loopt ge rechtdoor en valt

ge schaaft u zo aan de rand van de put dat het vel van uw voorhoofd gestroopt wordt knalt dan met uw hersens tegen de andere kant zodat uw tanden alle kanten op vliegen schiet nog een eindje door en blijft ondersteboven vastzitten in de cementtrommel zodat het afvoerwater tegen uw neus klotst daar hangt ge dan en ik krijg acht punten en er zijn er nog twee en ik zie dat jan naar de wolken kijkt dus zegt josse: ge staat te snijden met uw mes
prima berkenhout
ge wilt een bootje maken
ge krijgt schitterende spaanders
maar dan
als ge uw hand terugtrekt
schiet een splinter omhoog en boort zich in uw duim klotepech
hier gaat ie erin
scherp als een naald
extra diep doordat ge uw mes zo stevig beet hebt dwars door uw duim
schampt binnen op het bot en duwt dan van binnenuit tegen uw nagel
maar die nagel geeft geen krimp
dus breekt de punt van de splinter af
klapt omhoog en komt hier onder uw nagel terecht en dat allemaal sneller dan ge kunt denken en als ge hem eruit probeert te trekken zit er geen beweging in want waar ie doormidden gebroken is zitten aan beide kanten weerhaken en josse krijgt zeven punten en iedereen is benieuwd wat jan gaat zeggen want jan is nieuw in de buurt en hij zegt: het ... is ... echt ... gebeurd ... en door de manier waarop jan dat zegt voelt

iedereen dat het inderdaad waar is
ik stond op de stip
een afstand van vier meter van de boom
een grote boom
een boom zo dik
op de boom had ik een cirkel getekend
zo hoog
en ik gooide met mijn mes in die cirkel
en ik was die dag echt goed aan het oefenen en het mes stond stevig in het hout
niet altijd precies in de cirkel misschien want ik richtte niet altijd even goed maar het mes stond stevig
zoals gezegd
vier meter heb ik dat al gezegd
drie keer tolde het mes om zijn as als ik op die manier gooide
een prima mes
zwaar
goed in de hand en het stond mooi
het stond te trillen in de stam
ik gooide
liep vier meter en haalde het mes uit de boom
ik moest het er met kracht uitrukken

het stond er prima in en dan liep ik vier meter terug één twee drie stappen
ik hield mijn ogen op de streep gericht
zet daar mijn voet op
draai mij vliegensvlug om en gooi meteen zonder te mikken
maar ogotogotogot
daar voor de boom
broerlief
mijn kleine broertje en ik riep
yves yves mijn god yves ik ik ik ik waar komt ge opeens vandaan waarom ben ik zo stom wat heb ik toch gedaan
recht in zijn hart
bloed overall
en iedereen zwijgt
een volle drie minuten
we kijken naar de wolken en dan staan we recht en gaan naar huis
over punten wordt niet gesproken

jan

de groene ogen
de sproeten
zijn rood haar
de uitslaand brand bovenaan
de brede witte grijs
en ...
het gat van de ontbrekende halve voortand
boven rechts
van mij uit gezien

maar ik weet niks van hem
hij zegt nooit iets
hij is altijd stil
en als ik vraag waarom
zegt hij ge begrijpt het niet
jan heeft een geheim
een verschrikkelijk geheim
dat niemand mag weten
en ik ben zijn beste vriend
de enige zei hij eens en hij hield mij stevig vast alsof hij mij nooit meer zou loslaten
gij zijt de enige maar ik kan het u niet zeggen
ge zoudt het niet begrijpen

en jan zegt ik ben zo veel alleen
en ik zeg kom bij mij
en hij gaat mee
en mama maakt eten voor ons
brood en chocolademelk
en jan zegt ik heb nog nooit zo lekker gegeten
jullie zijn zo goed voor mij
en ik toon hem mijn slaapkamer
en hij ziet al de boeken en de posters van films en de strips van al mijn helden en hij vraagt of hij ze mag lezen en ik zeg ja en hij moet lachen omdat ik alle strips heb van jan zonder vrees en hij wist niet dat die bestond en hij vraagt of hij sterk is en ik zeg ja

heel sterk
sterker dan ik vraagt hij en ik zeg niemand is sterker dan gij en hij wordt kwaad en hij zegt dat is niet waar
gij kunt niet in mij kijken
gij weet niet wat ik voel
gij weet niet wie ik ben en ik zeg het spijt me en hij begint te lezen tot de nacht valt en dan gaat hij naar huis en net voor hij weggaat zegt hij gij weet niet wat voor een gelukzak gij zijt maar toch merci en ik was helemaal in de war en ik wil hem vragen
zeg mij alles jan
zeg mij wat er gebeurd is
zeg mij wat ge voelt
zeg mij wie ge zijt maar hij is al verdwenen de nacht in

en we spelen in het bos en hij was de vos en ik de jager en hij zei ge vindt mij nooit
wedden dat ge mij niet vindt en hij loopt weg en ik loop achter hem aan maar hij is veel sneller dan ik en plots zie ik hem niet meer en ik ben doodsbang want er is niemand meer
alleen bomen en bomen en bomen en ik roep jan waar zijt ge
ge hebt gewonnen jan
waar zijt ge en ik moet huilen en ik kijk naar de lucht en ik voel mij heel alleen en plots hoor ik takken kraken en dan ineens een val
recht op mij
jan
gewonnen zegt hij en ik had in mijn broek gedaan van de schrik en dan zagen we een kasteel en we zijn helemaal naar boven geklommen tot waar ge heel de stad kunt zien en daar hebben we gepraat terwijl de wind in ons gezicht sneed en hij zei ik ga u iets zeggen maar ge moogt het aan niemand anders zeggen want dan gaan ze vragen stellen de mensen moeten altijd alles weten en ze denken dat ze alles weten maar eigenlijk weten ze niks
en ik weet dat zolang de mens niks weet van de andere kant de mens niks weet
en ik zeg ik begrijp het niet en hij zegt mijn vader
mijn moeder
mijn broer
en ik zeg ja en hij zegt 'zzzoeffff' en ik zeg wat en hij zegt de andere kant
en toen wist ik dat jan alleen was en ik dacht geen papa geen mama geen broer
hoe kunt ge dan nog ademen
hoe kunt ge dan nog verder maar ik mocht geen vragen stellen
en dan klimt jan op de muur van het kasteel aan de rand en ik zeg let op zot maar hij wandelt rustig verder op de rand

heen en weer als een koning
en ik roep jan kom daar af
ik ben bang
kom daar af
ge zijt zot en hij lacht en hij danst en hij springt op
en neer en op en neer en hij zegt
kom probeer
maar ik durf niet en ik denk
mij zwak tonen is mijn enige kans
en jan gaat op en neer en op en neer en heen en
weer en heen en weer en ik durf niet
kijken
ik doe mijn handen voor mijn ogen en ik roep jan
jan jan en hij komt naar mij en hij
staat vlak voor mij maar ik wist dat niet want ik
had mijn handen nog voor mijn ogen
en hij roept aaaaaah ik val brunoooo ik val en dan
begint hij luid te lachen
en dan gaan we weer helemaal naar beneden en we
komen op een open grasveld en
hij gooit iets naar me toe
iets dat een stukje ketting blijkt te zijn
het wordt bij elkaar gehouden door een metalen
plaatje en daarmee opgegardeerd tot
amulet en in dat plaatje is een mooie J gekrast
ik wring de ketting over mijn hand en ben een
armband rijker
jan houdt zijn rechterhand omhoog en om zijn
pols hangt net zo'n stukje met net zo'n
plaatje nu met een mooie B erin gekrast
hij neemt mijn hand en houdt zijn amulet tegen de
mijne
hij pakt mijn arm vast en ik pak zijn arm vast en
voel weer hoe mager hij is
hij haalt ergens uit zijn binnenste een tekst die hij
met verstikte stem opzegt terwijl hij
me al die tijd recht in het linkeroog kijkt

zo lang ge mijn beste vriend zijt
zo lang ik uw beste vriend mag zijn
blijft deze amulet zijn glans behouden

als de mijne zwart wordt weet ik
ge wilt niets meer van me weten
als ge de uwe ziet zwart worden weet gij:
ik gehoorzaam ik ga weg

als een van ons in gevaar verkeert
zal de amulet gaan gloeien
en de hand van de ander verschroeien
tot er hulp opdaagt

als het leven op het spel staat
doe de amulet dan af
die zal mij opzoeken
en ik kom naar u toe

gij doet hetzelfde
als mijn amulet u bereikt
luister en wacht op het teken
kom dan meteen

B van Bruno van Beer van Broeder van Blij
J van Jan van Jan Courage van Jan Kordaat van Jan
stavast van Jan zonder vrees van
Jan mijn vriend
en toen ik in mijn bed lag en ik kon niet slapen
dacht ik
jan is niet bang van het leven want jan houdt niet
van het leven
en ik keek naar de maan buiten die mooi vol was
en ik vroeg waarom waarom waarom
en toen ik wakker werd vroeg ik mij af
is jan gek
maar toen ik hem weer zag dacht ik
nee want alles was weer normaal
we speelden
we dansten we duwden en we stompten net als
anders
alles was vergeten en vergeven en hij was het beste
wat mij ooit was overkomen en het
leven ging weer zijn gewone gangetje

en dan was het zomer
en ik ging niet naar het kamp zoals altijd
want ik wilde bij jan zijn en jan haatte het kamp en
hij had daar geen geld voor
en ik dacht na over al de mooie dingen die ons te
wachten stonden
en alle avonturen die we zouden beleven en er was
een hele grote glimlach op mijn
gezicht en ik dacht
ik ben zo blij
ik ben zo blij dat ik ik ben en dat jan jan is
en ik wachtte op hem aan de fontein zoals altijd
maar
jan kwam niet
ik heb heel de dag gewacht
aan de fontein
alleen
en jan kwam niet
en de dag daarna ook niet
en daarna ook niet meer
en ik wist niet wat ik moest doen
en mijn mama wou helpen
we zouden samen naar de zee kunnen gaan en
zwemmen en ijsjes eten en
zullen we samen dit en zullen we samen dat
maar mama was jan niet en ik wilde niets

ik wilde jan
maar jan kwam niet
en ik liep door de straten van de stad op zoek naar jan
en ik ging naar alle plaatsen waar we ooit samen
geweest waren en ik was ziek van
verlangen
en dan ging ik alleen naar het bos en toen ik aan
het kasteel kwam ben ik helemaal
naar boven gegaan en ik kwam aan de muur en ik
klom erop en ik wilde springen
naar beneden
doodvallen
maar ik durfde niet en dan ging ik naar de rivier en

daar was een bootje en
ik roeide naar het midden van het meer
liet de zon schijnen en het bootje drijven en lag op
de bodem te luisteren naar mijn
groeïende lichaam
en ik dacht
lief klein pilletje pepermeut
ik wil nimmer worden greut
en ik vroeg mij af of ik zo jans sproeterige gezicht
van de hemel had weggewist maar
nee
helemaal niet
ik was net zo verdrietig als anders en nu ook nog
moe
alle energie was uit me weggevloeïd en de hele
lange weg naar huis lag nog voor me
dus ik ging aan de kant van de weg zitten en ik huilde
en ik kwam thuis en
in de krant stond
schoenmaker karl andersson was zo aan zijn zoon
gehecht dat hij hem mee wilde
nemen in de dood
en ik begrijp dat
en ik opende mijn dagboek en vulde een hele blad-
zijde met één enkele gedachte

ik mis u

en ik ging op mijn bed liggen en ik staaarde naar het
plafond
soms uren lang
en ik lag daar en vanuit het raam van de burens
hoorde ik muziek
iemand speelde piano en het was zo triest en het
was zo mooi en ik huilde weer
soms uren lang
en ik schreef brieven naar hem
brieven die nooit zouden aankomen want ik wist
niet waar hij was en ik schreef
waarom hebt ge niks gezegd
ge had toch iets kunnen zeggen
een postzegel dat kost toch niks
een woord
een paar woorden
allerlei leugens of één grote verschrikkelijke waar-
heid maar niks jan niks
denkt ge dat ik niet besta
dat ik geen gevoelens heb
waarom jan
waarom is alles zo'n geheim
en ge antwoordde natuurlijk niet want ik had ze
niet verstuurd
ik schreef ze gewoon om iets te doen en ik hoorde
uw stem
ik hoorde uw stem heel vaak maar als ik me
omdraaide waart ge er nooit
en ik schreef een gedicht en dat ging zo

Mijn hele ik is leeg
op een rode bloem na die begint te groeien
als ik u zie

en de mensen zeggen dat ik zot ben
maar ze begrijpen het niet jan
ze begrijpen het niet

en de dagen gingen voorbij
ik ging op zoek naar jan
vond hem niet
ging naar huis
lag op mijn bed
staarde naar het plafond
en luisterde naar de muziek

en de rest was leegte
de tijd die verstreek
de noodzaak de ene voet voor de andere te zetten
om ergens te komen

en ik kan niet slapen
want het is te veel
het is te veel voor mij
gij zijt te veel voor mij gij
en als ik in slaap val dan word ik wakker 's nachts
omdat ik denk dat ik de bel hoor en dat gij aan de
deur staat
met uw fiets aan uw zij en uw wangen rood
kan ik bij u blijven vannacht
ja ge kunt bij mij blijven slapen
ik wil altijd bij u slapen
en dan loop ik naar beneden en er staat niemand
alleen de wind die met de bomen speelt
en die vraagt mag ik binnenkomen
en ik zeg kom wind kom binnen
ik ben zo alleen
ik kan best wat lucht gebruiken
en als ik dan toch in slaap val en het is geen nacht-
merrie dan droom ik en mijn droom
mijn droom is jan dat ge op een keer gaat zeggen
bruno neem pen en papier
ik zal leren hoe alles heet in mijn wereld
een wereld die ik ken en gij niet

ik stapel stenen op een muur
ik zie ze eraf vallen
leg er nieuwe op
ze worden zwaarder en zwaarder
de muur stort in
ik kan er mij niet langer achter verbergen
al ben ik nog zo klein
nog zo klein en ik heb de kracht niet om de stenen
weer op te stapelen
kom jan
kom mee helpen
we zullen samen stapelen
we gaan samen een muur bouwen
we zullen altijd samen zijn
en op de radio zingt er iemand
annabel ik ben niets zonder jou
annabel ik ben niets zonder jou
en het is een verrukkelijke zomer een ongelooflijk
warme zonnige zomer iedereen puft
en zegt wat een stralende zomer hebben we maar

ik niet
ik heb het koud
door en door koud
ik ben ziek van verlangen naar jan

jan
als hij fietst
als hij zo snel fietst dat niemand hem kan volgen
jan in zijn rode broek en zijn rode vest en zijn rode
schoenen en zijn rood haar
hij is de vuurtoren van de stad
de vuurtoren van de stad
jan als hij eet en smakkende geluiden maakt
jan en de baard die hij heeft als hij melk dringt
jan die nooit mee gaat zwemmen
ge kunt nie zwemmen
jawel
nie waar
jawel
nie waar ge liegt ge liegt da ge zwart ziet ha ha ha
jan kan nie zwemmen jan kan nie
zwemmen
ik kan wel zwemmen
doe het dan
nee ik wil niet
ziet ge wel dat ge niet kunt smerlapke
alles wat ge zegt zijt ge zelf
jan kan nie zwemmen jan kan nie zwemmen
jan als hij zo kwaad wordt dat ik bang ben dat hij
iemand gaat vermoorden
van waar al die agressie jan
van waar al die haat
de zon schijnt kijk de zon schijnt
jan als hij strips leest op mijn kamer met zijn duim
in zijn mond
jan zonder mama en papa
jan zonder vrienden
ge zijt de enige ge zijt de enige
maar mijn geheim verklap ik u niet
jan zonder huis
jan zonder mij
jan als ze over zijn haar strelen
dan wordt hij zo kwaad zo onwaarschijnlijk kwaad
jan als hij stil is
gij kunt zo stil zijn
waarom jan waarom
ge begrijpt het niet ge begrijpt het niet

ik wil jan
ik wil de jan die naar de sterren kijkt
heel de tijd naar de sterren kijkt
die snurkt als een beer
die zo klein is dat ge hem bijna niet ziet
die niemand heeft en die niemand moet en nie-
mand is
die jan is
mijne jan
mijne vriend mijne beste vriend
en het werd mij te veel
waar zijt ge pa
waar zijt ge als ik u nodig heb

Geliefd
Betreurd
Een Laatste Rustplaats
Onze Geliefde
Hier Rust
Geliefd
Betreurd

Geboren
Gestorven
Geboren
Gestorven

Betreurd

links en rechts
het ene geschoffelde zandpad na het andere
zo gaat dat

en ik werd wakker in het ziekenhuis en mijn moe-
der zat naast mij
en ik moest denken aan vroeger toen ik klein was
en ik was heel ziek
mijn moeder zat toen ook altijd naast mij
voor te kijken of ik nog ademde
elke avond stopte ze mij in bed en nam ze een stoel
en wachtte ze tot ik in slaap viel en
dan lette ze op of ik nog ademde
tot ik weer wakker werd
want mijn zus is ooit gestorven aan wiegendood
en ze heeft zich altijd schuldig gevoeld
ik had er moeten bij zijn zegt ze
ik had er moeten bij zijn
en omdat ik met astma geboren ben was ze bang
ik wil u niet kwijt
ze mogen u niet afpakken
en dan is ze blijven waken
elke dag
tot ik haar zei
het is goed ma ik weet hoe het moet
in en uit en in en uit
zo moeilijk is het niet
en mijn moeder was heel aardig voor mij
ze nam mij mee naar huis
en we brachten een bezoek aan de dolkomische
lachtent en de dolkomische spooktunnel en het
dolkomische hogerad en het dolkomische treintje
en de dolkomische warme worstjes en al het dol-
komische dat de stad te bieden had maar ik
was ziek van verlangen
nog steeds
het ging niet weg
het was te sterk
en nu
ben ik uitgepraat jan
want ik weet
ik kan u niet terug praten

en toen was de zomer voorbij
en ik dacht
mensen
ze struikelen
staan op en beginnen opnieuw
en dat heb ik gedaan
maar ik wist niet wat ik zou doen als ik hem terugzag
en toen ik hem terugzag
op dezelfde manier als toen ik hem voor het eerst zag
ik zat op mijn fiets rustig naar huis te rijden als
plots vanuit het niks
ik voorbijgereden word door een andere fietser die
zo snel rijdt dat hij voor wind
zorgt op het moment dat hij mij voorbijrijdt en ik
bijna in de beek lig
en hij stapt van zijn fiets en ik stap van mijn fiets
en ik moet mij tegenhouden van niet
in huilen uit te barsten en ik ga naar hem toe en ik
sla uit al mijn macht met mijn
rechtervuist recht op zijn gezicht en hij valt op de
grond en hij bloedt en ik ga naar
hem toe en net wanneer ik mij buk slaat hij mij terug
recht in mijn gezicht en nu liggen we alletwee in de
beek
en ik zeg sorry jan sorry sorry
en hij zegt sorry bruno sorry sorry
en we likken elkaars wonden tot er geen bloed
meer te zien is
en jan trekt langzaam weer bij en ik mag hem zo
graag dat het pijn doet
en we kijken in elkaars ogen en we beginnen zacht-
jes te huilen
en onze tranen vallen in de beek en die voert ze
naar de zee en daar
vallen ze niet meer op
tezamen met het leed van anderen
golven van verdriet
en toen ik naar huis ging zei ik tegen mezelf
het is gebeurd jan
nu hebben we een blad omgedraaid
als ge één keer samen gehuild hebt dan is de wereld
vanaf dat moment nooit meer
dezelfde

en dan kwam jan bij mij
brood eten en chocolademelk drinken en hij
maakte grapjes aan tafel
waarom kijken vrouwen pornofilms altijd uit van
begin tot einde en mannen niet vraagt hij
en ik zeg ik weet het niet
en hij zegt
omdat vrouwen altijd denken dat de koppels op
het einde gaan trouwen
en dan lachen we samen en zijn we gelukkig en
dan gaan we naar mijn kamer en we
zitten op mijn bed en hij zegt
ik wil u iets vertellen wat ik nog nooit aan iemand
verteld heb en ik zeg
uw geheim uw verschrikkelijk geheim
en hij zegt ja en hij zegt zijt ge vrij vrijdag na
school en ik zeg ja en hij zegt

we gaan naar het kasteel we blijven daar slapen en
zaterdagavond komen we terug en
ik zag ja jan voor u alles
en dan was het vrijdag en we gingen met de fiets
want het was heel ver maar ik had ne
platte band dus lieten we mijn fiets achter en zaten
we samen op zijn fiets
heel dicht bij elkaar en ik voelde zijn lichaam en
ik verdween naar een andere wereld
met jan hard tegen mijn lichaam gedrukt
in die wereld hadden we een gemeenschappelijk
lichaam
zijn armen mijn benen
zijn benen mijn armen
en onze gemeenschappelijke gedachten

ge moet het zo zien
als ge zo dicht bij elkaar zijt is de één soms een deel
van de ander
op die manier wordt de liefde vaak omschreven
en we kwamen aan en we verstopten jans fiets en
gingen te voet verder en jan zei
ik ben veel weg geweest
en ik dacht dus jan was op reis
en ik vroeg
van de zomer
en hij zei ja
en ik had ineens zin om weg te gaan want ik wilde
niet dat jan mijn ogen zag dus
ik deed een paar stappen achteruit maar jan ging
natuurlijk mee achteruit en ik deed
mijn best met mijn gezicht
deed mijn best me te verbergen
vooral mijn ogen te verbergen en met jan mee te
gaan zonder een woord te zeggen
omdat ik mijn stem ook niet vertrouwde

en we kwamen boven en we zagen de stad liggen
en het was het mooiste wat er
bestond en we bouwden onze tent en het werd donker
en we waren samen in de tent
het was nacht
en ik was niet bang omdat hij er was
en hij was niet bang omdat ik er was
we hoorden de dieren van het bos
en van ver kwamen de geluiden van de stad
jan kende geen dieren
en ik heb hem alles uitgelegd
van de vogels en de uilen en de wolven
wat ze doen en hoe ge ze kunt herkennen
en de geluiden die ze maakten
want als ge wat ge hoort kunt plaatsen zijt ge niet
meer bang
en hij lachte naar mij en hij zei
gij zijt zo lief
en hij vroeg: hoe vindt ge mijn handen
en ik zei ze zijn mooi
en mijn voeten
ze zijn mooi heel mooi
en mijn benen wat vindt ge van mijn benen
uw benen zijn mooi

en mijn schouders
ik hou veel van uw schouders
en mijn gezicht
heel mooi
alles mijn oren mijn ogen mijn mond mijn lippen
ja ze zijn heel mooi
dus ge vindt mij helemaal mooi in zijn geheel
ja
totaal
en jan was zo blij dat ik dat vond
alsof nog nooit iemand zoiets had gezegd
en ik wist
jan is geen winnaar
hij zit met iets
hij geraakt er niet uit
voor sommigen schijnt de zon voor anderen de maan
en we gingen slapen en we hadden maar één deken
we kropen dicht tegen elkaar
lepeltje lepeltje zei hij
en ik voelde zijn lichaam
en samen hadden we het warm
en ik kon niet slapen en
ik hoorde hem ademen
en dan snurkte hij maar ik vond het niet erg want
hij was mijn vriend
en ik voelde mij totaal gelukkig
en plots voelde ik dat mijn piemel hard werd
en ik wist niet wat doen
en jan werd wakker
en ik wist niet wat doen
en jan zei niets
het was goed
en ik zeg
ik ben bang in het donker
ik ben bang zonder u
ik heb het graag als ge naast mij ligt
gij zijt zo warm voor mij
en jan zegt
wees niet bang
wees niet bang voor de monsters van de nacht
we zijn sterker samen
wees niet bang voor de duivel
ik ben bij u
en ik zeg
ik heb gehuild in de zomer als ge weg waart
elke dag dat ge weg waart heb ik gehuild
een hele zomer
dat zijn eenenzestig dagen
dat zijn twee emmers tranen mijn vriend
twee emmers tranen heb ik voor u gehuild
ze staan op mijn kamer
zodat ik u nooit vergeet
maar jan slaapt al

en dan werden we wakker in elkaars armen en we
aten het brood dat we van thuis
hadden meegebracht
en we kijken naar de stad en ik denk nu gaat hij het
zeggen
het geheim
zijn verschrikkelijke geheim

en hij kijkt mij aan
zijn lippen bewegen
hij wil woorden vormen
maar het gaat niet
alleen een stil gekreun
en ik zeg jan wat is er
jan wat is er
zeg iets ge zijt zo bleek
en ineens loopt hij van me weg en ik ga achter hem
aan en ik denk
nu gaat ge me niet ontsnappen
niet weer

en dus rende ik zo hard ik kon en ik greep u beet
tilde u op
vederlichte jan en drukte u tegen de muur
drukte u hard tegen het graniet
ik wil het weten ik moet het weten ik ben uw vriend
maar ge verdedigde u niet
ge liet uw armen hangen
wendde uw blik af
uw plotseling bange blik
ge liet uw armen hangen en wachtte op de klap
zonder u te verdedigen
ik had hem met zijn rug tegen de muur
maar wat moest ik daar met hem beginnen
hem slaan dacht hij
maar wie was ik als jan mijn vriend zo dacht
zijn groene ogen blikten in de mijne
en toen vroeg ik jan wat is er
en deze groene groene ogen begonnen tot mijn
grote schrik te huilen
het was volstrekt onwezenlijk
volstrekt onbegrijpelijk
hier zo te staan en pal in jan te kijken
zoals het ook volstrekt onbegrijpelijk was dat hij
hulde zonder zijn gezicht te
verbergen
zonder mij met zijn blik los te laten
ik wist
ik voelde
ik begreep
dit zou ik nooit begrijpen
en ik ging naar huis

en in mijn hart een verlangen dat ik niet begrijp
en ik dacht: waarom hebben mensen niets anders
dan woorden om mee te praten

en ik wil erover praten
maar mijn vrienden zijn te jong
of ze lachen ermee
omdat ze bang zijn
iedereen is er bang van en zij die zeggen dat ze niet
bang zijn nog meer
ze kruipen 's nachts in de hoek van de kamer als
het donker komt en ze schreeuwen
laat mij gerust
ik ben maar een kind
ik weet nog niets
en ik wil nog zoveel doen

en mijn grootvader zegt het is nog te vroeg jongen
het is te vroeg voor de dood jongen
en ik zeg ik wil het weten
en hij zegt
er zullen witte dieren door het veld gaan lopen en
dat zal alles zijn

een paar dagen gingen voorbij
zonder jan
en dan op een morgen
ik wilde de brievenbus leeghalen
ik voelde in de bus
er lag iets hard op de brieven
ik nam het eruit en dan ben ik heel heel bang
geworden
de amulet van jan
en de woorden van het lied in mijn hoofd
zolang ge mijn beste vriend zijt
zolang ik uw beste vriend mag zijn blijft deze amu-
let zijn glans behouden
verder was het
verder
en dan
daar
de woorden

*als het leven op het spel staat
doe de amulet dan af*

en ik rende weg als een zot
waarnaartoe schreeuwde ik waarnaartoe
eerst aan de fontein
dan aan het kasteel
maar aan de fontein was niemand
het kasteel dan en ik liep alsof mijn leven ervan afhing
en toen ik daar aankwam was ik volledig buiten adem
ik moest niet naar boven gaan
jan lag beneden
dood
in het gras
ongevoelig voor de pijn van de dingen
gesprongen
zonder vangnet
zoals altijd

als het waar is dat de vereende krachten van veler
intense gedachten de logica van de dood en de
waarheid van de realiteit kunnen vermurwen
als het waar is dat de heftige wil van velen het lot
kan beïnvloeden in de loop der
gebeurtenissen
als het waar is
als dat waar is
dan was jan levend en gezond
kwam hij mij voorbijfietsen
vielen we samen in de beek
lachten we
maar jan is dood en hij blijft het
dus is het niet waar

en in de zak van uw broek vond ik een briefje
voor bruno stond er
ik vouwde het open

*bruno
een paar dingen moet ge weten
één: het deed zojuist zo'n pijn in mijn hart
twee: ik ben meer bang van de liefde dan ik bang ben
van de dood / daarom
drie: ik ben moe en ongelukkig
vier: als het leven een boos sprookje wordt moet ge
verdwijnen*

*uw beste vriend
jan*

en nu ben ik hier
op de zolder van mijn grootvader
en ik denk
ik ben een kind van deze tijd; ik ben leeg
in mijn handen heb ik een foto uit de krant van
een jaar geleden
die ik van mijn moeder gekregen heb
jan zei ze als ze mij de foto gaf
het is jan
en het is een foto van vorig jaar
van een vrouw die een koord had gespannen tus-
sen de twee hoogste torens van de stad
ik heb nog nooit zoiets moois gezien
op de foto lacht ze
lacht jan van dichtbij tegen de fotograaf
tegen mij
het is een heerlijke witte grijns
er ontbreekt een halve voortand in die grijns
boven rechts
van mij uit gezien

en ik heb een fles cider in mijn handen
en alles is mooi
alles is blauw

De 'griezelverhalen' en het gedicht 'Zo lang ge mijn beste vriend
zijt ...' uit bovenstaande tekst werden ongeveer letterlijk overge-
nomen uit het boek *Jan, mijn vriend* van de Zweedse auteur
Peter Pohl (Querido, 1991, vertaling Cora Polet).

JAN, MIJN VRIEND
TEKST Raven Ruëll,
naar het boek van Peter Pohl
REGIE Raven Ruëll
MET Bruno Vanden Broecke
VORM Michiel Van Cauwelaert
PRODUCTIE Bronks
PREMIÈRE zaterdag 23 maart 2002